HYBRID WAR – A NEW PHILOSOPHY OF WAR OR A NEW TERM

Henry Kuprashvili

Doctor of Political Sciences, Professor of the Faculty of Law and International Relations of the Technical University of Georgia

Email: h.kuprashvili@gtu.ge

ABCTRACT

The information age, current geopolitical and geostrategic processes in the modern world caused the changes, which led to the activation of the scientific sphere, and the war as well as the philosophy of war as a whole was reassessed. This process was initiated by the great event in the mankind development, the transition from the industrial to the information age, information became a strategic resource for the mankind development, and accordingly, the unprecedented development of new information-telecommunication technologies, gave the opportunity of using a different strategies, methods and forms in the modern wars. These innovations, together with the traditional understanding of the war and security, brought a new terminology too, including informative, hybrid, unconventional, asymmetric, etc. As for the term 'hybrid war', it is a well-found and profitably 'packaged' word order, corresponding to the information age. That's why it is more popular than others. Despite the fact that this term does not reflect the content of the war that appeared in the information age properly, e.i. the essential factor that led to the beginning of a new age, when the main strategic resource for the society development is not a coal and steel (for making an armor), but information. When the essential transformation of the war into an information war is in process, its character and content, rules are changed, where the war content is determined by the possibilities of information possession and manipulation and use of the modern information and telecommunication technologies. Therefore, accordingly, 'information', the determining factor of the content of the modern age, in a broad sense, is also the determining factor, basis and starting point of the content of the modern wars. In whatever altered form the term of modern war appears before us, based on its essential determinant, it is called 'information war' in a broad sense.

KEYWORDS: Information, Age, Technologies

შესავალი

ინფორმაციულ ეპოქაში თანამედროვე გეოპოლიტიკური გამოწვევებითა და საფრთხეებით შექმნილ წინააღმდეგობებს ნამდვილად ახასიათებს ჰიბრიდული მიდგომები, შესაბამისად, მოიცავს ქმედებების ფართო სპექტრს, რომელიც მიმართულია მოწინააღმდეგის არსებობის ყველა სფეროს შეცვლისაკენ. ომის ჰიბრიდული მეთოდები არ ცვლის ომის არსს. ძალადობა შინაარსობრივად რჩება მის საფუძვლად, როგორც ომის ნებისმიერ სხვა ფორმაში, მიზანიც იგივეა, რაც ომის ნებისმიერი სხვა გამოვლინება, კერძოდ, მუქარის ან ორგანიზებული ძალადობის გამოყენება მტერზე ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური უპირატესობის მოსაპოვებლად.

მიუხედავად იმისა, რომ ტერმინი „ჰიბრიდული“ ამჟამად ყველაზე პოპულარულია, ის სულაც არ არის ერთადერთი, რომელიც აღწერს ამ ომებს. ის ფაქტი, რომ მრავალი შეიარაღებული კონფლიქტი შლის ზღვარს ომსა და მშვიდობას შორის, იყენებს ინსტრუმენტებს, რომლებიც ტრადიციულად არ არის საომარ მოქმედებათა ნაწილი, კიდევ უფრო ართულებს პრობლემას. ეს უდავოდ გამოწვევაა უშიშროების სფეროს ტრადიციული აზროვნების მოსურვეთათვის, რომლებმაც უნდა გაითვალისწინონ ჰიბრიდული ომის ანალიტიკოსებისა და თეორეტიკოსების მიერ გამოვლენილი საფრთხეების ფართო სპექტრი.

ჰიბრიდულ ომში ნაგულისხმევი შინაარსი არც უწინ იყო „უცხო ხილი“, უბრალოდ, კაცობრიობის ციფრულ სამყაროში გადასვლის შესაბამისად, მისი შინაარსი დაიხვეწა, შესაძლებლობები ტექნოლოგიურად მრავალწახნაგოვანი და მრავალფეროვანი გახდა. ჰიბრიდული ომის საწყისები იძებნება ჩინელი ფილოსოფოსისა და სამხედრო სტრატეგის, ტრაქტატ „სამხედრო ხელოვნების“ ავტორის ***სუნ ძის*** (Sun Tzu; ძვ. წ. 544-496) სწავლებებშიც, ასევე – *ჰიტლერთანაც, სტალინთანაც*და ა.შ. ისტორია მოწმობს, რომ პროფესიულად ორგანიზებულ ომს ყოველთვის წინ უძღოდა ყოველმხრივად გათვლილი სათანადო მომზადება, მოიცავდა არაფორმალურ მეთოდებს, მათ შორის – პროპაგანდას, დივერსიას, აჯანყებას, მტრის დემორალიზაციას და ა.შ.

გეოპოლიტიკური დაპირისპირების მთავარი იარაღი

დღეს ჰიბრიდული ომები იქცა გეოპოლიტიკური დაპირისპირების მთავარ იარაღად, რომელიც ამგვარი საფრთხეების წინააღმდეგ ბრძოლის ძიების აქტუალიზებას ახდენს. თუ ადრე სამხედრო უშიშროება შემოიფარგლებოდა მხოლოდ ქვეყნის საბრძოლო შესაძლებლობების რაოდენობრივი მაჩვენებლებით, ამჯერად, ახალ საინფორმაციო რეალობაში, სამხედრო უშიშროების სტრატეგია მოითხოვს განსხვავებულ მიდგომას ქვეყნის უშიშროების სისტემის ორგანიზების ღონისძიებების შემუშავებისა და განხორციელებისადმი, მისი სხვადასხვა სეგმენტის სპეციფიკის გათვალისწინებით. ძალაუფლების დინამიკა აღარ არის დაფუძნებული მხოლოდ მატერიალურ საშუალებებზე და სულ უფრო მეტად არის ორიენტირებული უნარზე, გავლენა მოახდინოს სხვების რწმენაზე, განწყობასა და მოლოდინებზე; ეს არის უნარი, რომლის განვითარებაზე მკვეთრი გავლენა მოახდინა ახალმა საინფორმაციო-სატელეკომუნიკაციო ტექნოლოგიებმა.

ჰიბრიდული ომის სფეროებია: იდეოლოგიური, დიპლომატიური, ეკონომიკური, კონფენსიური, სამართლებრივი, კულტურული, განათლების, მეცნიერების, ინფორმაციული, კიბერსფერო, სოციალური, ჰუმანიტარული, მოწინავე ტექნოლოგიების, ტერორიზმის, კრიმინალური.

ცნობილია, რომ ტერმინი „ჰიბრიდული ომი“ პირველად გამოიყენეს და შეიმუშავეს აშშ-ის შეიარაღებული ძალების საზღვაო ქვეითთა კორპუსის ოფიცრებმა. ***რობერტ უოლკერმა*** მონტერეის (კალიფორნია) სამხედრო-საზღვაო ასპირანტურაში, 1998 წელს დაწერილ თავის სამაგისტრო ნაშრომში „სპეცრაზმი: აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსი და სპეციალური ოპერაციები“, ჰიბრიდული ომი ასე განსაზღვრა: *„ჰიბრიდული ომი არის ის,რაც მდგომარეობს სპეციალურ და ჩვეულებრივ ომს შორის არსებულ ხარვეზებში. ამ ტიპის ომს აქვს როგორც სპეციალური, ისე ჩვეულებრივი სფეროების მახასიათებლები, მოითხოვს უკიდურეს მოქნილობას ოპერატიულ და ტაქტიკურ გადასვლას სპეციალურ და ჩვეულებრივ არენებს შორის“.*[1]

2002 წელს აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსის პოლკოვნიკი ***უილიამ ნემეტი*** თავის ნაშრომში იყენებს ამკონცეფციას რუსეთში ჩეჩნეთის კონფლიქტის გასაანალიზებლად.[2]

შემდგომ უკვე ჰიბრიდული ომის კონცეფცია განამტკიცეს და განავრცეს ასევე აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსის ოფიცრებმა ***ჯეიმს მატისმა*** და ***ფრენკ ჰოფმანმა*** 2005 წელს გამოქვეყნებულ ერთობლივ სტატიაში „ჰიბრიდული ომების აღმავლობა“.[3] მათი მთავარი ნარატივი ეხებოდა არარეგულარულ მეთოდებს – ტერორიზმს, ამბოხებას, შეუზღუდავ ომს, პარტიზანულ ომს ან ნარკოტიკების დანაშაულებრივი ჯგუფების მიერ იძულებას. ავტორების ცნობით, ეს მეთოდები სულ უფრო მასშტაბური და დახვეწილი ხდება და უახლოეს მომავალში აშშ-ის უშიშროების ინტერესებს დაუპირისპირდება მთელ მსოფლიოში.

მოგვიანებით, ***ფრენკ ჰოფმანმა*** განავითარა ეს კონცეფცია 2007, 2009 და 2014 წლებში გამოქვეყნებულ ნაშრომებში („კონფლიქტი 21-ე საუკუნეში: ჰიბრიდული ომების წარმოშობა“; „ჰიბრიდული ომი და გამოწვევები“; „არც თუ ისე ახალი ომის შესახებ: პოლიტიკური ომი“).[4] ავტორის მთავარი იდეა იყო ის, რომ მომავალი კონფლიქტი მულტიმოდალური ან მრავალმხრივი იქნება და არა ომის ერთი ფორმის უბრალო შავ-თეთრი მახასიათებელი. იგი ამტკიცებდა, რომ ჰიბრიდული საფრთხეები მოიცავს ომის წარმოების სრულ სპექტრს, მათ შორის ჩვეულებრივ საშუალებებს, არარეგულარულ ტაქტიკასა და ფორმირებებს, ტერორისტულ აქტებს, რომლებიც შედგება განურჩეველი ძალადობისა და იძულებისგან, ასევე კრიმინალური არეულობებისაგან. ეს მულტიმოდალური საქმიანობა შეიძლება განხორციელდეს ცალკეული დანაყოფების მიერ ან თუნდაც ერთი და იგივე დანაყოფის მიერ, მაგრამ, როგორც წესი, ისინი ოპერაციულად და ტაქტიკურად არიან მიმართული და კოორდინირებულნი მთავარ საბრძოლო სივრცეში, რათა მიაღწიონ სინერგიულ ეფექტს კონფლიქტის ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ განზომილებებში.

ჰოფმანის აზრს, რომ „კონფლიქტის მომავალი იქნება მრავალსახოვანი ან მრავალვარიანტული, ვიდრე სტანდარტული შავ-თეთრი ომია“, ავითარებენ ჰიბრიდუ-

1 Walker, R., 1998. Spec Fi: The United States Marines Corps and Special Operations, Master's Thesis, Monterey, CA, Naval Post Graduate School, December, გვ.4-5.

2 Nemeth, W., 2002. Future war and Chechnya: a case for hybrid warfare, Naval Postgraduate School, Monterey, Master Thesis.

3 Mattis, J. and Hoffman, F. 2005. Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars // Proceedings Magazine, November, Vol. 132/11/1, გვ. 233.

4 Hoffman, F., 2007. Conflict in the 21-st century. The rise of hybrid wars. Arlington: Potomac Institute for policy studies; Hoffman, F., 2009. Hybrid Warfare and Challenges // JFQ, issue 52, 1st quarter. p. 35; Hoffman, F. 2014. On Not-So-New Warfare: Political Warfare vs. Hybrid Threats // War on the Rocks, July 28.

ლი ომების სხვა მკვლევრებიც, მაგალითად, ***ჯონ მაკქუენი***[5] და სხვ.

ანალოგიური აზრია გატარებული აშშ-ის გაერთიანებული ძალების სარდლობის მიერ მიღებულ ჰიბრიდული საფრთხეების კონცეფციაში, რომლის მიხედვითაც, ჰიბრიდული საფრთხე მოიცავს ნებისმიერ მოწინააღმდეგეს, რომელიც ერთდროულად და ადაპტირებულად იყენებს კონვენციური (ჩვეულებრივი), არარეგულარული, ტერორისტული და კრიმინალური საშუალებების ან მოქმედებების სპეციალურად შერჩეულ კომბინაციას ოპერატიულ საბრძოლო სივრცეში. ერთიანი სუბიექტის ნაცვლად, ჰიბრიდული საფრთხე ან მოწინააღმდეგე შეიძლება შედგებოდეს სახელმწიფო და არასახელმწიფო სუბიექტების კომბინაციისგან.

ჰიბრიდული საფრთხეების განმარტება და როგორ უნდა იყოს ის აღქმული, გაწერილია 2015 წელს აშშ-ის არმიისათვის გამოცემულ საველე სახელმძღვანელო-გზამკვლევშიც. ამასთან, მასში საუბარია რუსეთის მიერ 2008 წელს საქართველოში განხორციელებულ აგრესიაზე. ამ გზამკვლევის მიხედვით, ჰიბრიდული საფრთხე არის რეგულარული და არარეგულარული ძალების, კრიმინალური ელემენტების მრავალფეროვანი, დინამიკური კომბინაცია, რომლებიც გაერთიანებულია ურთიერთსასარგებლო შედეგების მისაღწევად. ჰიბრიდული საფრთხეები არის ინოვაციური, ადაპტირებული, გლობალურად დაკავშირებული, ქსელური და ჩართული ადგილობრივი მოსახლეობის არეულობაში. მათ შეიძლება ჰქონდეთ ძველი, ადაპტირებული და მოწინავე ტექნოლოგიების ფართო სპექტრი, მათ შორის – მასობრივი განადგურების იარაღის შექმნის უნარი. შეუძლიათ იმოქმედონ პირობითად და არატრადიციულად, გამოიყენონ ადაპტაციური და ასიმეტრიული კომბინაციები, ტრადიციული, არარეგულარული და კრიმინალური ტაქტიკა, ტრადიციული სამხედრო შესაძლებლობები ძველი და ახალი ხერხებით.[6]

ჰიბრიდულმა საფრთხეებმა შეიძლება ერთდროულად შექმნან ეკონომიკური არასტაბილურობა, ხელი შეუწყონ არსებული მმართველობისადმი ნდობის შემცირებას, შეუტიონ საინფორმაციო ქსელებს, მიაწოდონ მათი მიზნების შესაბამისი გზავნილები, გამოიწვიონ ჰუმანიტარული კრიზისები და ფიზიკურად დაემუქრონ მოწინააღმდეგეებს. ჰიბრიდული საფრთხეების სინქრონიზებული და სინერგიული მოქმედებები შეიძლება განხორციელდეს ინფორმაციულ, სოციალურ, პოლიტიკურ, ინფრასტრუქტურულ, ეკონომიკურ და სამხედრო სფეროებში.

როგორც წესი, ჰიბრიდული თავდასხმის მთავარი სამიზნე არის სახელმწიფო. აქედან გამომდინარე, მისი თავდაცვისა და უშიშროების ინსტიტუტების მუშაობა კრიტიკულად მნიშვნელოვანია. ამიტომ სახელმწიფოს წინააღმდეგ ჰიბრიდული ომის პრევენციის, მასზე რეაგირების ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური სტრატეგია იქნება სახელმწიფო ინსტიტუტების ჰიბრიდული თავდასხმებისადმი მდგრადობის გაზრდა, ამ მიმართულებით მათი ინსტიტუციური შესაძლებლობების განვითარება. საჭიროა განსაკუთრებული ყურადღების გამახვილება, იმისათვის, რომ გაძლიერდეს შესაძლებლობები სახელმწიფო ინსტიტუტების დასახმარებლად, რათა გაზარდონ ჰიბრიდული ქმედებების ამოცნობისა და რეაგირების უნარი, საჭიროების შემთხვევაში კი, უზრუნველყონ სახელმწიფოსა და მისი ინსტიტუტების ფუნქციონირება ჰიბრიდული ომის კონტექსტში. ფოკუსირება უნდა მოხდეს თავდაცვის სექტორის მართვის შესაბამისი სისტემური შესაძლებლობების ამაღლებაზე. ამ მხრივ, აუცილებელია ფა-

5 McCuen J., 2008. Hybrid Wars. Military Review 88, no. 2 (March-April).

6 Савин, Л., 2014. Сетевые угрозы национальной и международной безопасности: стратегия, тактика, гибридные акторы и технологии // Экономические стратегии, 2.

რთო სპექტრის ინსტიტუციური აქტორების ჩართვა. მაგალითად, თავდაცვის სამინისტროს, აგრეთვე, გარე და შიდა უშიშროებაზე პასუხისმგებელი სხვა უწყებების, ზედამხედველობის ორგანოებისა და სხვ. ამისათვის აუცილებელია ეფექტური, კანონიერი და დემოკრატიული ინსტიტუტების შექმნა, რომლებსაც შეუძლიათ სახელმწიფოს დაეხმარონ უშიშროების უზრუნველყოფაში. ეს არის ერთ-ერთი მთავარი პირობა გრძელვადიან პერსპექტივაში უშიშროებისა და სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად. არ შეიძლება შემოფარგვლა ვიწრო ინტერესებით. მან უნდა მოიცვას ისეთ სფეროები, როგორიცებაა:

- თავდაცვის დემოკრატიული კონტროლის ეფექტური და გამჭვირვალე ორგანიზაცია;
- სამოქალაქო მონაწილეობა თავდაცვისა და უშიშროების სფეროს პოლიტიკის ფორმირებაში;
- თავდაცვის სექტორის ეფექტური და გამჭვირვალე საკანონმდებლო და სამართლებრივი ზედამხედველობა;
- უშიშროების რისკებისა და ეროვნული თავდაცვის მოთხოვნების საფუძვლიანი შეფასება, რომელსაც თან ახლავს შესაბამისი შესაძლებლობებისა და ოპერატიულად თავსებადი უნარების განვითარება და შენარჩუნება;
- თავდაცვის სამინისტროსა და ძალოვან სტრუქტურებთან დაკავშირებული სხვა დეპარტამენტების მართვის ოპტიმიზაცია;
- თავდაცვის სექტორში საერთაშორისო სტანდარტებთან და გამოცდილებასთან შესაბამისობა, ექსპორტის კონტროლის ჩათვლით;
- თავდაცვის სფეროში დაფინანსების, დაგეგმვისა და რესურსების განაწილების ეფექტური და გამჭვირვალე პროცედურები;
- თავდაცვის ხარჯების ეფექტური მართვა, ასევე თავდაცვის რესტრუქტურიზაციის სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები;
- შეიარაღებულ ძალებში პერსონალის მართვის ეფექტური და გამჭვირვალე სტრუქტურები და პროცედურები;
- აქტიური საერთაშორისო თანამშრომლობა და კარგი ურთიერთობა მეზობლებთან უშიშროების სფეროში.

ინსტიტუციური მდგრადობის განვითარება სახელმწიფო პოლიტიკის განუყოფელი კომპონენტი უნდა გახდეს. ასეთი მდგრადობის ძირითადი მაგალითები, შესაძლოა, მოიცავდეს შემდეგ სფეროებს:

- ეროვნული უშიშროების ინსტიტუციის მზადყოფნა;
- სიტუაციური ინფორმირებულობა;
- თავდაცვის დაგეგმვა;
- კიბერთავდაცვა;
- კრიტიკული ინფრასტრუქტურის დაცვა;
- სტრატეგიული კომუნიკაციები;
- უწყებათაშორისი კოორდინაცია და
- ოპერატიული კავშირების დამყარება არასამთავრობო აქტორებთან.

ჰიბრიდული ომის კლასიკურ მაგალითად შეიძლება ჩაითვალოს საქართველოსა და უკრაინაში რუსული მოქმედების მეთოდები, რომლებიც შექმნილია კონკრეტული პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული გარემოსათვის.[7]

რუსეთს აქვს პროპაგანდისა და დეზინფორმაციული ოპერაციების ხანგრძლივი ისტორია, ჩამოყალიბებული ტექნიკა, რომელსაც ახლა ის იყენებს ონლაინ კომუნიკაციების ეპოქაში. საინფორმაციო სივრცის ტექნოლოგიების გაფართოვების კვალობაზე, რუსეთი ახორციელებს ინფორმაციაზე დაფუძნებულ ფართომასშტაბიან ძალისხმევას, რომელიც შეიძლება კლასიფიცირდეს მათ მიერ გამოწვეული ეფექტის

7 Iasiello, E., 2020. From Georgia to Crimea. per Concordiam, Issue 1, Vol 10.01. გვ. 11.

მიხედვით: საინფორმაციო ტექნოლოგიები და საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური. რუსულ ჰიბრიდულ ომს ძირითად ახასიათებს:

- ერთგვარი შეუპოვრობა (რუსული ჰიბრიდული ომი არღვევს ტრადიციულ მკაფიო განსხვავებას ომისა და მშვიდობის მდგომარეობას შორის, რადგან ის მუდმივად გრძელდება);
- არასამხედრო ასიმეტრიული მეთოდების გამოყენება (საინფორმაციო, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური და იდეოლოგიური საშუალებების გამოყენება სასურველი პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური გარემოს შესაქმნელად);
- მოსახლეობაზე ორიენტაცია (რუსეთი შეგნებულად ეძებს მოსახლეობის მასობრივ მხარდაჭერას საინფორმაციო ოპერაციების საშუალებით);
- აქტიური პროპაგანდა მოსახლეობის დემორალიზების მიზნით, რომლის პარალელურადაც იწყება მცირე დივერსიული ჯგუფების შეღწევა;
- სამხედრო ინსტრუმენტის გამოყენება: ჯარების გაუმართლებელი კონცენტრაცია საზღვრებზე;
- ფართომასშტაბიანი მოულოდნელი წვრთნები შეტევითი სცენარებით;
- პროვოკაციული მანევრების გამოყენება საერთაშორისო საჰაერო და საზღვაო სივრცეში;
- კიბერშეტევები;
- აგრესიული მედიაკამპანიები;
- უარყოფა: უკრაინაში ომი კი არა, სამხედრო ოპერაცია მიმდინარეობს, რუსეთი არ აწვდის სეპარატისტებს იარაღს; სამოქალაქო საშუალებების მაქსიმალურად გამოყენება; სამხედროების კონტროლქვეშ სამოქალაქო და სამხედრო აქტივობებს შორის ამ მიმართულებით გაერთიანებული მიზანსწრაფული მუშაობა (სინერგია) და სხვ.[8]

ნატოს პერიფერიაზე მყოფი ქვეყნები დაუცველები არიან რუსეთიდან მომდინარე საფრთხის მიმართ. მაგალითად, შიშობენ, რომ ბულგარეთში არის საფრთხე, რომ ქვეყანაში რუსეთის სადაზვერვო სამსახურებთან დაკავშირებული კრიმინალური ორგანიზაციები მოვიდნენ ხელისუფლებაში (რომელმაც აპრობაცია სხვა ქვეყნებში უკვე გაიარა).[9]

საქართველოსთვის, რომელიც რუსეთის მხრიდან „ჰიბრიდული ომის" მეთოდების მოქმედებების პირდაპირი სამიზნეა, აუცილებლად დღის წესრიგში დგას არამხოლოდ შეიარაღებულ ძალებში შესაბამისი სიახლეების დანერგვა, არამედპრობლემის კომპლექსურებიდან გამომდინარე, მთლიანად ეროვნული უშიშროების არქიტექტურის მოწყობის პრინციპების გადააზრება.[10]

შექმნილი ვითარებიდან და საშიშროებიდან გამომდინარე, ჰიბრიდულ საფრთხეებს განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს ჩრდილოატლანტიკური ბლოკი. სამხედრო და არასამხედრო იარაღების „ჰიბრიდული" კომბინაცია წარმოშობს გაუთვალისწინებელ სირთულეებს, რამაც ნატოს მართვის პროცესი შეიძლება გაართულოს და შეაფერხოს კოორდინირებული, სწრაფი გადაწყვეტილებების მიღება. ამ მიზეზების გამო ჰიბრიდული საფრთხეების წინააღმდეგ ბრძოლა ნატოს მთავარი პრიორიტეტია. იგი აღიქვამს ჰიბრიდულ საფრთხეებს, როგორც მუქარას, რომელიც მომდინარეობს მოწინააღმდეგეებისაგან, რომლებსაც შეუძლიათ ერთდროულად გამოიყენონ ჩვეულებრივი

8 იქვე, გვ. 10.
9 Wither, J., 2020. Defining Hybrid Warfare. per Concordiam, Issue 1, Vol 10.01.გვ. 9.
10 ანთაძე, გ. 2020. ჰიბრიდული ომის გააზრებისთვის. ჯეოქეისი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია <https://www.geocase.ge/media/223/Hybrid-War_G.-Antadze.pdf> [წვდომის თარიღი 18 აპრილი 2022].

და არატრადიციული საშუალებები თავიანთი მიზნების მისაღწევად. ჰიბრიდული კონფლიქტები მოიცავს მრავალფენიან ძალისხმევას დესტაბილიზაციისა და საზოგადოების პოლარიზაციისათვის.[11]

2015 წლიდან ნატო თვლის, რომ ჰიბრიდული საფრთხეები არის ასიმეტრიული ტაქტიკის გამოყენება შიდა სისუსტეების არასამხედრო საშუალებებით გამოსავლენად და გამოსაყენებლად, გამყარებული ჩვეულებრივი სამხედრო საშუალებების გამოყენების მუქარით. ნატოს მიერ მიღებულ ჰიბრიდული ომის სტრატეგიაში ასევე განისაზღვრა ჰიბრიდულ საფრთხეებთან გამკლავების პირობები. 2017 წელს შეიქმნა ნატოს ჰიბრიდული საფრთხეების წინააღმდეგ ბრძოლის მოწინავე გამოცდილების ევროპული ცენტრი, რომელიც აღწერს ჰიბრიდულ საფრთხეს, როგორც კოორდინირებულ და სინქრონიზებულ ქმედებებს, რომლებიც მიმართულია დემოკრატიული სახელმწიფოებისა და ინსტიტუტების სისტემურ მოწყვლადობაზე ფართო სპექტრის საშუალებით (პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო, სამოქალაქო და საინფორმაციო) ზემოქმედებისათვის. აქტივობა იყენებს გამოვლენისა და მინიჭების საბარიერო მნიშვნელობასა და ზღვარს ომსა და მშვიდობას შორის. მიზანი მდგომარეობს, მოახდინოს გავლენა გადაწყვეტილებების მიღების სხვადასხვა ფორმაზე ადგილობრივ, სახელმწიფო ან ინსტიტუციურ დონეზე აგენტების სტრატეგიული ინტერესების მისაღწევად და იმავდროულად ზიანს აყენებს მიზანს. ***პატრიკ კალენი*** (Patrick Cullen) ნატოს ამ ცენტრის მიერ გამოქვეყნებულ სტატიაში აღნიშნავს, რომ „ჰიბრიდული საფრთხეები შექმნილია იმისათვის, რომ წაშალოს გარეგნული განსხვავება მშვიდობასა და ომს შორის, აგრეთვე, გაართულოს და შეამციროს სამიზნის აღმოჩენისა და რეაგირების ზღვარი. შედეგად, ჰიბრიდული საფრთხეებით გამოწვეული სერიოზული პრობლემები მოითხოვს ახალი გადაწყვეტილებების მიღებას ადრეული გაფრთხილებისათვის.“[12]

ჰიბრიდულ და ჩვეულებრივ ომებს აქვთ შემდეგი საერთო ნიშნები:

- შეიარაღებული დაპირისპირება, აგრესია არააკრძალული (კონვენციური) იარაღის სრული სპექტრის გამოყენების შესაძლებლობით;
- პროპაგანდა, საინფორმაციო ომი და ფსიქოლოგიური ზეწოლა როგორც მტრის შეიარაღებულ ძალებზე, ისე მთლიანად მოსახლეობაზე, რადგან, მისი სპეციფიკიდან გამომდინარე, ინფორმაციული დაპირისპირება თანამედროვე ომების განუყოფელი ნაწილია;
- სპეციალური ოპერაციების ძალების სრული სპექტრის გამოყენება, დივერსიის განხორციელება, დივერსიული მოქმედებები, პარტიზანული და ზოგჯერ ტერორისტული მოძრაობების გამოყენება;
- ომის წარმოება ტაქტიკურ, ოპერატიულ-ტაქტიკურ და ოპერატიულ დონეზე;
- თანამედროვე ომები ფორმალური გამოცხადების გარეშე.

მთავარი განმასხვავებელი ნიშანი ომის ჰიბრიდულ და ჩვეულებრივ სახეებს შორის ღიაობის ელემენტშია. ჩვეულებრივი ომები თითქმის ყოველთვის ატარებს ღია ხასიათს: არსებობს კონფლიქტში მონაწილე მხარეებს შორის გაგება, ვინ ვის წინააღმდეგ იბრძვის, მაშინ, როდესაც ჰიბრიდულ ომში, თავის მხრივ, ასეთი გაგება არ არსე-

11 Pindjak, P., 2014.Deterring Hybrid Warfare: A Chance for NATO and the EU to Work Together? // NATO Review.

12 Cullen, P., 2018. Hybrid threats as a new ‘wicked problem’ for early warning. Strategic Analysis, May.

ბობს, ყოველ შემთხვევაში, კონფლიქტის საწყის ეტაპზე.

უნდა აღინიშნოს, რომ ჰიბრიდული ომი სამართლებრივ ვაკუუმში არ არის მოქცეული. მხოლოდ იმის გამო, რომ გარკვეული მოქმედებები არის ახალი, არ ნიშნავს რომ სამართალი ასეთ დროს არ გამოიყენება. შეიარაღებული კონფლიქტის წესები ჰიბრიდული ომის კონცეპტუალურ ლანდშაფტზე შეუფერხებლად მოქმედებს.მაგრამ გაჩნდა ბევრი ახალი კითხვა, რაც იმას მიანიშნებს, რომ უნდა გაძლიერდეს ჰიბრიდული ომის სამართლებრივი ასპექტების განსაზღვრაზე დეტალური მუშაობა.[13]

ასევე, ჰიბრიდული კონფლიქტის რეალობაც ახდენს ზეგავლენას თავდაცვის ინსტიტუტებზე, ჰიბრიდულ საფრთხეებზე მათი ეფექტური რეაგირების შესაძლებლობის თვალსაზრისით. ეს, თავის მხრივ, მოითხოვს პოლიტიკის მეტ გააქტიურებას თავდაცვის სექტორის ინსტიტუციური რესტრუქტურიზაციისა და ადაპტაციისათვის, რათა მან შეძლოს ჰიბრიდული საფრთხეების პრევენცია, გაუწიოს წინააღმდეგობა და მოახდინოს მათზე რეაგირება.

ამ ყველაფრის გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია სიფრთხილე, რომ არ მოხდეს განზოგადება კონკრეტული მაგალითების საფუძველზე. ჰიბრიდული ომები რთულია, რადგან ისინი არ ჯდება საერთო შაბლონში. მოწინააღმდეგეები იყენებენ ყველა შესაძლო მიდგომას ყველაზე მომგებიანი გზით, აერთიანებენ მათ, რაც შეესაბამება მათ საკუთარ სტრატეგიულ კულტურას, ისტორიულ მემკვიდრეობას, გეოგრაფიულ რეალობას, ეკონომიკურ და სამხედრო საშუალებებს. ამიტომ ჰიბრიდული ომები უნდა განიხილებოდეს მათ კონკრეტულ კონტექსტში და არა – ზოგადად.

დასკვნა

1. გამომდინარე იქიდან, რომ წინა ინდუსტრიული ეპოქისგან განსხვავებით, როდესაც საზოგადოების განვითარების ძირითადი სტრატეგიული რესურსი იყო ქვანახშირი და ფოლადი (ომების საწარმოებლად საჭირო იარაღის და ჯავშნის მასალა), ინფორმაციულ ეპოქაში კაცობრიობის განვითარების სტრატეგიული რესურსი გახდა ინფორმაცია (ინფორმაცია, თანამედროვე გაგებით, დაფუძნებული ნორბერტ ვინერისა და კლოდ შენონის კონცეფციებზე), შესაბამისად ომების წარმოების ძირითადი იარაღი ხდება ინფორმაცია. მიმდინარეობს ომის არსებითი ტრანსფორმირება ინფორმაციულ ომად, იცვლება მისი ხასიათი და შინაარსი, რასაც განსაზღვრავს ინფორმაციის ფლობა-მანიპულირებისა და თანამედროვე საინფორმაციო, ტელესაკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენების შესაძლებლობები, ესე იგი, ინფორმაცია ხდება თანამედროვე ომების შინაარსის განმსაზღვრელიც, საფუძველიც და ამოსავალიც. აქედან გამომდინარე, ფართო გაგებით, თანამედროვე ომის ტერმინი როგორი სახეცვლილებითაც უნდა მოგვევლინოს, მისი არსებითი განმსაზღვრელიდან გამომდინარე, მას ტერმინის ფართო გაგებით, უნდა ეწოდოს ინფორმაციული ომი.
2. მრავალგანზომილებიანი ხასიათიდან გამომდინარე, ჰიბრიდულმა საფრთხეებმა თავისთავად განსაზღვრა პირობები, რომლებშიც უნდა ჩამოყალიბდეს და განხორციელდეს ხელისუფლების პოლი-

13 აბესაძე, ლ. და ჩირგაძე, მ., 2020. ჰიბრიდული ომი – ახალი გამოწვევა ევროპის უსაფრთხოებისთვის. YATA Georgia. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <http://articles.yata.ge/?p=390> [წვდომის თარიღი 18 აპრილი 2022].

ტიკა. ეროვნული უშიშროების „საგარეოდ“ და „საშინაოდ“ დაყოფის ძველი შეხედულებები მოძველდა და უშიშროების სისტემის შემადგენელ ცალკეულ ქვესისტემებზე ფოკუსირებული „ვიწრო“ სტრატეგიები აღარ მუშაობს იმის გამო, რომ ჰიბრიდული საფრთხეების გაუთვალისწინებელ გარემოებებზე უკვე რეაგირება უნდა მოახდინონ არა მხოლოდ სახელმწიფოს თავდაცვის ინსტიტუტებმა. პირიქით, ისინი უფრო ხდებიან ბირთვი, რომლის ირგვლივაც ჯგუფდება ჰიბრიდულ საფრთხეებზე რეაგირების საშუალებები, რომელთა შორისა შიდა უშიშროების ძალები, სადაზვერვო სამსახურები, სასაზღვრო სტრუქტურები, ასევე არასახელმწიფო აქტორები – კერძო სექტორი, სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები და სხვ.

3. 21-ე საუკუნეში ჰიბრიდული ომის ფაქტორი ართულებს თავდაცვის დაგეგმვას. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეს არის ომი, რომელიც გაურბის კატეგორიების მკაფიო დაყოფას, არა – გამოყენებული ინსტრუმენტების სიახლის, არამედ ამ ინსტრუმენტების ინტეგრირებული, სისტემური გამოყენების გამო.ჰიბრიდული ომის ეპოქაში სახელმწიფო პოლიტიკა უნდა წარიმართოს, როგორც ეროვნული უშიშროების უზრუნველყოფის სისტემის ჰიბრიდულ პირობებთან ტრანსფორმაციის/ადაპტაციის გათვალისწინებით და არა მხოლოდ, როგორც იზოლირებული, თავდაცვის ორგანიზაციებზე ორიენტირებული აქტივობა. ასეთი პროგრამის შემუშავების ამოსავალი წერტილი არის თავდაცვის ინსტიტუტების როლის იდენტიფიცირება ჰიბრიდულ საფრთხეებზე რეაგირებაში, როგორც უფრო დიდი ეროვნული სისტემის ნაწილი.

4. შეიძლება მოკლედ შეჯამდეს და ითქვას, რომ ამჟამად გავრცელებულ პოპულარულ ტერმინში „ჰიბრიდული ომი“ უნდა ვიგულისხმოთ დაპირისპირება სახელმწიფოებს შორის ან სახელმწიფოსა და არასახელმწიფო ერთეულს შორის, რომლის დროსაც ერთი სუბიექტი ახორციელებს პირდაპირ აგრესიას მეორე სუბიექტის წინააღმდეგ საკუთარი შეიარაღებული ძალების ფარული გამოყენებით ან ირიბად სხვა სუბიექტების, ორგანიზაციების, წარმონაქმნების მეშვეობით, ამასთან, კომპლექსურად იყენებს ბრძოლის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, საინფორმაციო და სხვა არასამხედრო მეთოდებს, რომელთა რეალიზებასაც ახდენს სამხედრო ძალაზე, აგრეთვე, ტერორისტულ, დივერსიულ, ძირგამომთხრელ და კრიმინალურ ტექნოლოგიებზე დაყრდნობით, რითაც შეიძლება მოწინააღმდეგე მხარეს დააკარგვინოს ფაქტობრივი სუვერენიტეტი სახელმწიფოს მთელი ტერიტორიის მიტაცების გარეშე.

ბიბლიოგრაფია:

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ყალიჩავა, გ. 2015. მცირე ქვეყნებისთვის ჰიბრიდული საბრძოლო მოქმედებების განხორციელების მიზანშეწონილობა. ახალგაზრდა მკვლევართა ჟურნალი, 1. გვ. 121-135.
2. შუბითიძე, ე. 2021. საინფორმაციო ომის მეთოდების ტრანსფორმაცია თანამედროვე საკომუნიკაციო შესაძლებლობების განვითარების ფონზე. თბილისი: აშშ-ის საელჩო, საქართველოს სტრატეგიის და განვითარების ცენტრი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <https://gcsd.org.ge/storage/files/doc/კვლევა%20-%20ერეკლე%20შუბითიძე.pdf> [წვდომის თარიღი 18 აპრილი 2022].
3. ხიდაშელი, თ. და სხვები, 2020. ჰიბრიდული ომების ანატომია. თბილისი: პალიტრა L.
4. Åslund, A., 2021. Confronting the Kremlin's New Hybrid War in Europe. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <https://www.project-syndicate.org/commentary/confronting-russian-hybrid-war-in-europe-by-anders-aslund-2021-11> [წვდომის თარიღი 19 მარტი 2022].
5. Boot, M., 2015. Countering Hybrid Warfare. In Armed Conflict Survey 1(1): pp. 11-20.
6. Burbridge, D. 2013. Employing U.S. Information Operations Against Hybrid Warfare Threats. Carlisle Barracks, Pennsylvania: United States Army War College.
7. Kuczyński, G. 2019. Russia's Hybrid Warfare in The Western Balkans. Warsaw Institute, Special Report. Warsaw: Poland.
8. The Economist. 2022. What is hybrid war, and is Russia waging it in Ukraine? [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <https://www.economist.com/the-economist-explains/2022/02/22/what-is-hybrid-war-and-is-russia-waging-it-in-ukraine> [წვდომის თარიღი 19 მარტი 2022].
9. Shedd, D. and Stradner, I., 2020. Putin Is Winning Russia's Hybrid War against America. National Review. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <https://www.nationalreview.com/2020/12/putin-is-winning-russias-hybrid-war-against-america> [წვდომის თარიღი 19 მარტი 2022].

Bibliography:

Used literature:

1. Åslund, A., 2021. Confronting the Kremlin's New Hybrid War in Europe. [online] available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/confronting-russian-hybrid-war-in-europe-by-anders-aslund-2021-11> [Accessed 19 April 2022]. (in English)
2. Boot, M., 2015. Countering Hybrid Warfare. In Armed Conflict Survey 1(1): 11-20. (in English)
3. Burbridge, D., 2013. Employing U.S. Information Operations Against Hybrid Warfare Threats. Carlisle Barracks, Pennsylvania: United States Army War College. (in English)
4. Kalichava, G., 2015. The Feasibility of Conducting Hybrid Combat Operations for Small Countries. Journal of Young Researchers, No. 1. P. 121-135. (in Georgian)
5. Khidasheli, T. Et al., 2020. Anatomy of Hybrid Wars. Tbilisi: Palitra L.V. (in Georgian)
6. Kuczyński, G., 2019. Russia's Hybrid Warfare in The Western Balkans. Warsaw Institute, Special Report. Warsaw: Poland. (in English)
7. Shedd, D. and Stradner, I., 2020. Putin Is Winning Russia's Hybrid War against America. National Review. [online] available at: <https://www.nationalreview.com/2020/12/putin-is-winning-russias-hybrid-war-against-america> [Accessed 19 April 2022]. (in English)
8. Shubitidze, E., 2021. Transformation of Information Warfare Methods in the Context of the Development of Modern Communication Capabilities. Tbilisi: US Embassy, Georgian Center for Strategy and Development. [online] available at: <https://gcsd.org.ge/storage/files/doc/კვლევა%20-%20ერეკლე%20შუბითიძე.pdf> [Accessed 19 April 2022]. (in Georgian)
9. The Economist. 2022. What is hybrid war, and is Russia waging it in Ukraine? [online] available at: <https://www.economist.com/the-economist-explains/2022/02/22/what-is-hybrid-war-and-is-russia-waging-it-in-ukraine> [Accessed 19 April 2022]. (in English)

References:

1. Walker, R., 1998. Spec Fi: The United States Marines Corps and Special Operations, Master's Thesis, Monterey, CA, Naval Post Graduate School, December. (in English)
2. Nemeth, W., 2002. Future war and Chechnya: a case for hybrid warfare. Naval Postgraduate School, Monterey, Master Thesis. (in English)
3. Mattis, J. and Hoffman, F., 2005. Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars // *Proceedings Magazine*, November, Vol. 132/11/1. (in English)
4. Hoffman, F., 2007. Conflict in the 21-st Century. The rise of Hybrid Wars. Arlington: Potomac Institute for Policy Studies. (in English); Hoffman, F. 2009. Hybrid Warfare and Challenges // JFQ, issue 52, 1st quarter. (in English); Hoffman, F. 2014. On Not-So-New Warfare: Political Warfare vs. Hybrid Threats // War on the Rocks, July 28. (in English)
5. McCuen, J., 2008. Hybrid Wars. Military Review 88, no. 2 (March-April). (in English)
6. Savin L.V., 2014. Network Threats to National and International Security: Strategy, Tactics, Hybrid Actors and Technologies // Economic strategies, 2. (In Russian)
7. Iasiello, E., 2020. From Georgia to Crimea. per Concordiam, Issue 1, Vol 10.01. (in English)
8. Ibid. p.10.
9. Wither, J., 2020. Defining Hybrid Warfare. per Concordiam, Issue 1, Vol 10.01. (in English)
10. Antadze, G., 2020. To Understand Hybrid Warfare. GeoCase. [online] available at: <https://www.geocase.ge/media/223/Hybrid-War_G.-Antadze.pdf> [Accessed 19 April 2022]. (in Georgian)
11. Pindjak, P., 2014. Deterring Hybrid Warfare: A Chance for NATO and the EU to Work Together? // NATO Review. (in English)
12. Cullen, P., 2018. Hybrid Threats as a New 'Wicked Problem' for Early Warning. Strategic Analysis, May. (in English)
13. Abesadze, L. And Chirgadze, M., 2020. Hybrid War – a New Challenge for Europe's Security. YATA Georgia. [online] available at: <http://articles.yata.ge/?p=390> [Accessed 19 April 2022]. (in Georgian)